

Gorenjec

Lis za gospodarstvo, socialno politiko in prosveto

Uredništvo in uprava, Strossmayerjev trg 1.
Telefon Št. 73.

Leto XXIII. Št. 38.
Kranj, 23. septembra 1939

Izhaja vsako soboto.
Naročnina: celoletno 40- din, polletno 20- din,
četrtletno 10- din.

Poljska v zgodovini

Povojne Pilsudskijeve Poljske, tvorbe poljskih legionarjev in rodoljubov vstale kot ptič Feniks iz pogorišča svetovne vojne in ruševin avstroogrške monarhije in premagane Rusije in Nemčije, ni več. Kot že večkrat v zgodovini se je poljski narod dvignil z vso svojo mladostno močjo, z vsemi svojimi brezprimerenim junaštvom in domoljubjem ter v vsem siaju, moči in veličini obnovil svojo državo, ki se je zdela vsled velikega napredka, velikosti ozemlja in naraščajočega števila prebivalstva, da bo postala velesila, peta poleg Anglije, Francije, Italije in Nemčije. Zdaj se je, da je današnja Poljska neporušljiva, da so njene meje trajne, da bo soodločevala pri ureditvi Evrope.

Te lepe, velike in najboljše nade vzbujajoče mlade slovanske države, ki je bila v tako silnem zagonu in elanu na poti svojega mnogo obetajočega razvoja, – ni več. Razdrobila se je pod udarcem sovražnih sil, kot se razbijajo granit pod železnim kladivom. Domovina poljskih velikanov duha pesnika Mičkiewicza, pisatelja Sienkiewicza in domoljubov Kosciuszka in Rejtana, vojaka Pilsudskija in domovina drugih blestehil zgledov poljskega duha in ljubezni do domovine, je znova padla : izvrst izvršila se je četrta oziroma peta delitev Poljske. To, kar bo še ostalo kot poljska država pod ruskim ali nemškim protektoratom, se ne more več imenovati poljska država,

ki je bil v zadnjih dneh tako težko preizkušen. Ne poznamo še bodočnosti nove poljske države, ne moremo še pregledati posledice dogodkov zadnjih dni, ozrimo pa se nekoliko v zgodovino Poljske, kar je namen tega članka.

Najpoznejne so izmed Slovanov stopili v zgodovino Poljaki. Pojavili so se v porečju reke Visle med številnimi drugimi slovanskimi plemeni (Slezani, Hrvati, Mazovci in Kujawci) kot Poljani ali Lehi ter zedinili vsa ta plemena v poljski narod. Kot prvega poljskega kneza imenuje zgodovina Mječislava v 10. stoletju. Pod njim se je poljski narod pokristjanil. Dočim je bil Mječislav odvisen od nemškega cesarja Ottona I., je skušal njegov sin Boleslav Hrabri ustanoviti med Baltom, Donavo, Labo in Dnjeprom veliko slovansko državo. Ta načrt se mu je v veliki meri posrečil in sam je postal prvi poljski kralj. Sledila sta mu na kraljevskem prestolu Boleslav II. in Boleslav III., ki je razdelil državo med svoje štiri sinove, starejšemu pa pridružil kraljevsko čast. Neprestane borbe za prestol so bile posledice, narod in zemlja sta propadala, v deželu so se naseljevali številni Nemci, državno ozemlje se je drobilo in manjšalo. Še enkrat se je dvignila poljska država v pozmem srednjem veku pod kraljem Kazimirjem Velikim v 14. stoletju. Ta je državo spet povečal, uvedel enotne zakone, skrel za podvig dežele, pospeševal podvig mest in ustanovil prvo poljsko vsečilišče v Krakovu.

Veličasten je bil podvig Poljakov pod Jagelonci, ki so jim vladali celih 200 let. Jagel, litavski knez, ki se je poročil s poljsko kraljico Jadwigovo. Litva, ki se je razprostirala obгорnjem in srednjem Njemenu, se je pridružila Poljski. Leta 1413 so sklenili Litvanci in Poljaki skupno zvezzo. Pod Jagelonci se je zlasti uvrstilo poljsko plemstvo in delilo s kraljem upravno oblast v državi. Kralja Vladislav III. in Kazimir IV. sta utrdila položaj države na zunaj, Kazimir je priboril Poljski dostop do morja. Pod Sigismundom II. je bila Poljska največja evropska država, njen obseg je znašal 1 milijon kv. kilometrov. Naglemu podvigu pa je kmalu sledila propast Velike Poljske.

Moška veja Jageloncev je izumrla l. 1572, nakar je začelo poljsko plemstvo uveljavljati svojo pravico voliti kralja. Država je postala nekakšna plemiška republika, njeni kralji so imeli bolj značaj predsednikov. Kot prvega so poklicali francoskega kneževiča Henrika,

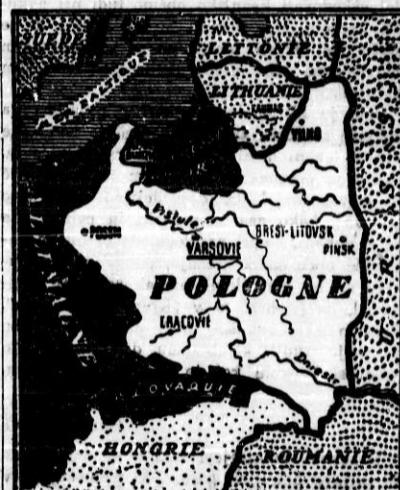
za njim erdeljskega vojvoda Bathory-ja, nato svedskega kraljeviča Waseja. Gospodarji dežele so bili pani (veliko plemstvo), ki so imeli velika posestva in oboroženo vojsko. Na posestva so naseljevali male plemiče ali šlahiče, kot svoje upravnike. Zavirali so razvoj meščanstva in meščanom prepovedali nakup plemiške zemlje. Kmetje so jim bili usužnejni, njim so morali svoje pridelke prodajati in pri njih kupovati. Poleg plemičev so se razbohotili židje ter postajali finančniki gospodarjev Poljske. Zaman so bila prizadevanja plemenitih Poljakov, tako Jana Sobieskega, da otmo poljsko državo, notranja nesoglasja so se večala, od severa in vzhoda so pritisikal Risi in Tartari ter Švedi. Slavní poljski pisatelj Sienkiewicz je ovekovečil to žalostno dobo v krasnem romanu „Z ognjem in mečem“. Leta 1697 je prevzel vodstvo Poljske skupi knez Avgust, toda propada ni mogel ustaviti.

Sosedje pa so poljski upor udušili in si l. 1793 Poljsko drugič razdelili. Sledil je drugi poljski upor in takoj za njim tretja delitev Poljske, ki je zbrisala nekdaj tako mogočno državo z zemljevida. Vzhodno malo Prusijo so zasedli Avstriji, Prusija je dobila Veliko Poljsko in Varšavo, Mazovijo in Litvo do Njemanu, vse ostalo pa je pripadol Rusiji. Spet in spet so poizkušali poedini poljski plemiči otresti se tujega gospodarstva, mnogi so se ob prelomu 18. stoletja udinjali Napoleonu in stavili nanj vse svoje nade. Sledil je dunajski kongres in četrta delitev Poljske. Pod Napoleonom ustvarjena varšavska vojvodina je bila na kongresu proglašena kot novo poljsko kraljestvo, katerega korona je bila izročena russkemu carju. Komaj 15 let po kongresu so se Poljaki znova uprli in izgnali v deželi se nahajajoče ruske čete s podkraljem Konstantinom. Zastonj so bili napori in junaštvu, ruska armada je pobila poljske vojske, car pa je pridružil Poljsko Rusiji kot navadno province.

Leto 1848. je bilo za poljsko ljudstvo nova pobuda k osvobodilnim naporom. Dočim jih je Rusija brezobjirno v kali zatrla in odpravila iz poljskega javnega življenja zadnje sledove poljščine, se je avstrijska Poljska razvijala pod ugodnejšim znamenjem. Poljaki so si v dunajskem parlamentu priborili l. 1861 pravico maternega jezika v uradih, v vsem šolstvu in upravi, njihovo kulturno življenje je začelo procvati, poljski politiki pa so se uveljavljali na najvidnejših mestih v monarhiji.

Kmalu po izbruhu svetovne vojne so osrednje sile ustvarile iz bivše ruske Poljske kraljevino Poljsko brez določenih meja kot dedno monarhijo ter so upale, da bodo pridobile s svobodnimi Poljaki močno oporo proti Rusiji. Leta 1918 sklenjeni versajski mir je ustvaril samostojno poljsko državo z obsegom 388.000 kv. km in 35 milijonov prebivalcev. Nova poljska država je rastla in se razvijala pred njenimi očmi, zato je njenova zgodovina vsakomur znana.

Povojna Poljska pa je bila kratko trajna: od leta 1918 do 1939. Z dogodki zadnjih tednov je spet prešla v zgodovino in kdo ve, če bo še kdaj vstala „Polonia restituta“.

Leta 1772 je prišlo do prve delitve Poljske med Rusijo, Prusijo in Avstrijo. Poljsko plemstvo se je sedaj sicer zavedalo svoje naloge in pričelo krčevito borbo za izgubljeno svobo-

Važni gospodarski in socialni ukrepi vlade:

Revne društne vojaških vpoklicancev dobe državno podporo.
Cena soli se zniža. - Uredba za kontrolo cen živiljenjskim potrebščinam. - Živilna kmetom se plača.

Beograd, 29. sept. Pod predsedstvom predsednika vlade Dragiša Cvetkovića je bila danes seja ministrskega sveta, ki je trajala od 11 do 2 popoldne. Po končani vladni seji je časnikarje sprejel minister brez listnice dr. Konstantinović ter jim sporočil vse sklep, ki so bili sprejeti pri seji.

Ministrski svet se je na seji pečal z raznimi vprašanji, predvsem gospodarskimi. Tako je v načelu sprejel načrt uredbe o pobiranju draginje, ki ga je izdelal in predložil minister za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Budisavljević. Uredba obsegajo celo vrsto predmetov, katerih cene bodo kontrolirane. Pod to uredbo bodo spadale vse živiljenjske potrebščine, jedila, piča, za tem hrana za živino, oblike, obutev, kurjava, razsvetljava, poljedeljsko orodje in sredstva za poljedelsko proizvodnjo, pogonski material, gradbeni material, stanovanja in lokalni ter vse (vrste predmetov, ki so potrebni ter ne predstavljajo razkošja).

Na predlog finančnega ministra dr. Šuteje je ministrski svet v načelu sklenil, da se cena soli zniža, in sicer cena živilinski soli od 1.25 na 50 par, cena soli za ljudske prehrano

od 2.50 na 1.50 din, morda celo na 1 din. O tem bo prihodnje dni izdana posebna naredba. Efekt tega znižanja bo znašal okoli 160 milijonov din v korist konsumentov; v primeru da se bo cena soli znižala na 1.50. V primeru pa, da se bo cena soli znižala na 1 din, bo efekt v korist naroda znašal okoli 200 milijonov din.

Ministrski svet je nadalje sklenil, da bodo družine obveznikov, ki so pozvani na vojaške vaje in ki nimajo sredstev za vzdrževanje, dobiti potrebno državno podporo.

Ministrski svet se je postavil prav tako na stališče, da se prav tako vsem pojedelcem, ki bi morali oddati svojo živilino na razpolago vojski, vsa ta živilina plača.

Končno je ministrski svet na predlog no-tranjega ministra Mihaldiča sprejel uredbo, s katero bo lahko odstavljal občinske odbore in predsednike občin, odnosno postavljaj komisarje za mesta Beograd, Zagreb in Ljubljana. Za banovino Hrvatsko bo oblast namesto notranjega ministra izvrševal ban banovine Hrvatske.

Zanimiva razmišljjanja

Pod naslovom „Vojna“ obravnavata zadnja številka tednika „Slovenija“ položaj Poljske v sedanjem vojni. Članek je bil seveda pisani prejšnji teden pred odločilnimi nedeljskimi dogodki in posegom s strani Rusije v vojno. Potem ko je pisec članka orisal položaj na vzhodnem in zahodnem bojišču, je nazadnje ugotovil, da morajo po številu in oborožbi slabotnejši Poljaki braniti mejo, ki je štirikrat daljša kot meja, katero branijo Nemci na zahodu. Članek pravi sledi: „Dobršen na del te dolge meje je nastal še lani in letos, po polomu češkoslovaške republike.“

Do tega poloma je pa prišlo, ker so Poljaki zelo aktivno sodelovali. Ko je bil nemški pristisk na češko-slovaško republiko najhujši, so se postavili Poljaki na nemško stran. Zapadne države takrat niso mogle prisiskočiti Čehom na pomoč, preslabo so še bile pripravljene, vsaj reklo se tako. Češko-Slovaška je bila obdana od vseh strani od sovražnikov, zato se je morala vdati. A vdala bi se ne bila, če bi bila Poljska stala na njeni strani. Kajti v tem primeru bi bili tudi Risi mogli spolniti svojo zaveznicko obljubo. In Češko-Slovaška bi bila obstala in ostala, če bi bilo prišlo do vojne ali ne. Ali bržkone bi do nje sploh ne bili prišli.

Z svojo pomoč so zahtevali Poljaki in tudi dobili Tješin, deželo, ki jim po narodnostnem načelu sploh ne gre. Razen tega bi bili morali vedeti, da pridejo slej ali prej tudi sami na vrsto. In prišli so, mnogo prej, kakor so tudi previdni in daljnovidni domnevati.

Star pesem: prej so močnejši Risi zatirali slabotnejše Poljake. Zato so jim ti v svetovni vojni padli in hrbet in pripomogli kolikor toliko k njihovemu porazu. Lani so močnejši Poljaki napadli slabotnejše Čehe in s tem pokopali njihovo državo. Se prej so močnejši Čehi zapostavljali slabotnejše Slovake in s tem slabili moč in odpornost lastne države. A prav do zadnjega so zatirali Poljaki slabotnejše Ukrajince, ki zato seveda ne morejo biti preveč navdušeni, da bi prelivali kri za poljsko državo.

Kar pa je prav posebno značilno: zmeraj so ti močnejši govorili, kakšni državotvorni slovanski rodoljubi da so, in skušali zaznamovati za izdajalce tiste svoje slovanske bratre, katere so prav v imenu državstva in slovanstva zatirali in izkorisili.“

Pooblastila vlade

V „Službenih novinah“ od 18. septembra je izšel ukaz kraljevega namestništva, s katerim se razglasja na osnovi člena 116 ustave nova uredba o spremembah sedanjih določil ter sklepju novih:

§ 1. Ministrski svet more do sestanka načnega predstavištva z uredbami menjati sedanje zakone, uredbe, pravilnike in druga določila ter postavljati nove, v kolikor to zahtevajo javne koristi. Te uredbe se morajo predložiti v potrditev načnemu predstavništvu.

Razstava slovenske obrti v Ljubljani preložena

Razstavni odbor naznanja, da je v smislu sklepa svoje zadnje seje zaradi napetega mednarodnega položaja prekinil začetno delo za razstavo slovenske obrti, ki je bila določena za čas od 7. do 16. oktobra t. l. in preložil na poznejši, primernejši čas. Razstavni odbor je o tem s posebnim obvestilom obvestil tudi vse prijavljene razstavljalce s prošnjo, da izdelke, — v kolikor nimajo še gotovih — dokončajo in pripravijo za poznejši čas, ki bo za razstavo primeren, o čemer bodo še obveščeni. Vendar bo v proslavo 10 letnice dela Zavoda za pospeševanje obrti pri Zbornici TOI izsel v pozni jeseni posebni zbornik s prispevki strokovnjakov o delu in položaju obrtnistva v dvajsetih letih svobodne države.

Varčevanje v državnem gospodarstvu

Finančni minister dr. Sutej je izdal pismen nalog na vse državne in samoupravne ustanove, da se uvede v vseh državnih gospodarskih najstrožje varčevanje. Vsak izdatek, ki ni neobhodno potreben, se mora preprečiti.

Nalog finančnega ministra je nujno potreben, ker zlasti zaradi teže zun. politične situacije rastejo finančni nalozi države, pridobitna moč davkoplăcevalcev pa je v zastopu, če ne celo v znatnem padanju. Zato je naravno, da davkoplăcevalci ne morejo dati še večji davkov, temveč je potrebno, da se celo znižajo. To pa je dosegljivo le na enačin, če se začne v državni upravi in v vseh državnih in samoupravnih podjetjih varčevati, da se ne bo denar davkoplăcevalcev po nepotrebni zapravljal. Zato bi bilo treba v vsem javnem gospodarstvu in v vsej javni upravi uveljaviti naslednja načela:

1. Državna gospodarska podjetja, ki so pasivna, naj se pridruži ali likvidirajo. Vsak dober gospodar dela tako in tudi država naj dela tako. Če celo pa je treba likvidirati podjetja, ki kljub davčnim privilegijem in klub drugim ugodnostim izkazuje deficit.

2. Odpravijo naj se vse nepotrebne pisarije. Birokratizem se je pri nas takoj razpeljal, da vse upravno in tudi poslovno življenje trpi pod bremenom nepotrebnih pisarij. Te nepotrebne pisarije naj se opuste, tako nastali odmeščencev po pisarnah za najmanj produktivno delo raste čez mero, v pridobitnih resorih pa je nameščencev premalo. Vse nepotrebne pisarije naj se opuste, tako nastali odvišni nameščenci pa zaposlijo pri železnicni in pošti, kjer je nameščencev premalo. Dohodki države se bodo s tem dvignili, poslovno življenje pa bistveno olajšalo.

Po "Trgov. listu".

Gradnja poštnega poslopnega v Kranju

Delo je izlicitirala domača tvrdka Bidovec Viktor. Z delom se bo pričelo še letos. Pošta bo imela tudi avtomatsko telefonsko centralo.

Z veseljem smo v Kranju prejšnji teden prejeli vest, da se bo v ponedeljek 18. sept. na tehničnem oddelku bankske uprave v Ljubljani vršila prva licitacija za zgradnjo modernega poštnega poslopnega v Kranju, v katerem bo tudi avtomatska telefonska centrala za Kranj in okolico. Kdor ve, v kako tesnih in neprimerih prostorih se pošta sedaj nahaja, kdor ve, kako bi zlasti industrija potrebovala oddelek za pakete in drugo blago na kolodvoru, katero so sedaj vozili najprej v mesto iz tovaren, nato pa spet na kolodvor, v katerega neposredni bližini se nahajajo skoro vse kranjske tovarne, kdor končno s svinčnikom v roki izračuna, koliko je država, oziroma poštno ministerstvo kasiralo na raznih pisemskih in blagovnih pristojbinah v Kranju v vseh teh povojskih letih, kdor tudi upošteva, koliko stane selitev pošte v eventuelno druge prostore, ta se je v resnicu razveselil dejstva, da končno država zida v Kranju lastno, potrebam prometa in časa odgovarjajoče poslopje.

Dolga leta so potekla, da se je vprašanje gradnje pošte premaknilo z mrtve točke. Mogoče je bilo intervencij, ki so končno le rodile uspeh. Kranjska občina je šla državi tudi v pogledu prostora veliko na roke. Saj ji je brezplačno odstopila vse potreben prostor na najlepši točki sredi mesta, ki je kot stavbna parcela vreden lepe denarje. Prostor se nahaja za staro mestno hišo na vogalu Maistrovega trga in Bleiweissove ulice, nasproti hotela "Europe". Porabilo pa se bo tudi deloma dvorišče nove mestne hiše ter vsa Koroščeva hiša, katero je občina pred leti kupila. Novo poštne poslopje bo torej kot nekaj podaljšek stare mestne hiše. Ker se bo stavba moralna držati regulacne črte, bo za 2 metra umaknjena od sedanja črte ozke Bleiweissove ulice. Stavba sicer ne bo tako imponantna kot nasproti se nahajajoči hotel, bo pa vsekakor močno poživila vso okolico ter bo trgu in staremu delu mesta v okras. Zlasti bi pa prišla do izraza, če bi se res kdaj v bodočnosti gradil most čez Podtrino.

Prva licitacija pretekli ponedeljek je uspešna. Gradnjo poštnega poslopnega je izlicitirala, kar je tudi treba povdoriti kot razveseljivo dejstvo, domača tvrdka Bidovec Viktor, ki je dala na preračunano vsoto din 1,540.000.— 29% popusta. Čim pa licitacija potrjena, se bo pričelo z delom in upamo, da se bo to še letos zgodilo, da bo stavba v surovem stanju, če bo količaj ugodna jesen, pod streho.

Novo poštne poslopje bo na Maistrovem trgu dolgo 26 m in pol, trakt ob Bleiweissovi ulici pa bo dolg 15 m. Ker bo stavba zidana v strnjem sistemu, bo imela le majhno dvorišče, široko 6 m in dolgo 16 m. Do kapu bo

3. Vse komisije naj se reducirajo na čim manjšo mero, zlasti pa drage komisije v tujino. Komisije v tujino so dostikrat vzrok, da domača podjetja pri državnih licitacijah ne morejo prodreti.

4. Vsi nepotrebni reprezentativni stroški naj se odpravijo. Nikakor ni res, da bi morala biti naša država zastopana na vsakem mednarodnem Kongresu. Že cejo pa ni res, da morejo zastopati na takih kongresih državo le tisti, ki ima dobre zveze, pa čeprav je nestrovnik. Mnogo važnejše je, da zaslovi naša država po solidnosti svoje uprave, kakor pa z dragim reprezentancami.

5. Odpravijo pa naj se tudi vse privilegi, ker tudi ti pomenijo zapravljanje denarja davkoplăcevalcev. V polni meri mora veljati načelo, da mora vsak plačevati iste davke in da zlasti v poslovnom življenju ni dopustna nobena konkurenca na podlagi davčnih privilegijev. To mora veljati tudi za vsa državna podjetja brez izjeme, ker se na ta način tudi bolj jasno vidi, kakšen je uspeh njih poslovanja.

6. Zidanje palač naj se omeji na minimum. Mi potrebujemo danes regulacije rek, zboljšanje in spolnilnje cestnega in železniškega omrežja, potrebujemo dela, s katerimi se dviga gospodarska in kulturna moč države, ne potrebujemo pa dragih in samo reprezentativnih palač. Kako lahko bi samo tu mogli prihraniti tudi 100 milijonov dinarjev na leto. Našteli smo le nekaj stvari, ki pa dovolj jasno kažejo, kako velikanske zneske bi mogli prihraniti, če bi se uvelio v vso našo javno upravo pravilno gospodarjenje.

Po "Trgov. listu".

Občinsko gospodarstvo v Tržiču

Obračun za leto 1938-39 izkazuje din 2,485.564 dohodkov in din 2,459.588 izdatkov ter kaže bilanco 3 letnega dela današnjega občinskega odbora. Dela je še veliko.

Obračun za leto 1938-39 mestne občine Tržič je bil razpoložen občanom na vpogled od 4. do 25. avgusta, iz obračuna posnemamo nekaj številki, ki so zanimivi za slhernega Tržičana.

Za podlagu občinskega gospodarstva je vedno proračun, ki je znašal 1.308.564.—. Vseh dohodkov je bilo 2,485.564.— din torej 1.508.000.— din posojila, prodaja nekaterih parcel Setinčeve, prodaja lesa in še nekateri drugi viški dohodkov. Izdatkov je bilo več: 1.282.024.— din. Preblik izkazuje 25.976.— din, ki se krije v gotovino v blagajni. Občinski premoženje se ceni na 5.111.588.— din. Če odbjemo dolgove, izkazuje čisto premoženje 2.650.000 din. To so številke, ki izkazujejo končno stanje občinskega gospodarstva.

Ze same to številke povedo, koliko je narastlo dela med letom za vse funkcije pri občini. Pisarna je preobremenjena, uprava je imela nešteto sej in tudi odbor je bil zelo agilen. Obračun za leto 1938-39 je nekaka bilanca vsega triletnega dela današnjega občinskega odbora. Vsak član odbora in uprave bo vedno ponosen na to delo, katero je bilo storjeno.

To delo je tudi ponos onim, ki so volili odbor, ker niso bili varani. Da, celo politični nasprotniki, kateri so strpni, priznajo uspehe, vendar nekaterim pa le ne da žilica

zagrjenosti miru, da na tistem rovariju oziroma si mislijo, da bi tudi oni lahko tako gospodarili. Na to se jim prav lahko odgovori: imeli so čas 15 let in v teh letih je bilo precej dekelj, ki pa jih niso znali obrniti v dobro in napredek Tržiča.

Je pa še predvidenega ogromnega dela. So vprašanja, ki naj bo kljčejo rešitev: poprava vodovoda, cesta za Virjem, zidava šole, zgradba pokališča, cestna zveza ob Blejske ceste mimo Zdravstvenega doma na pot za Moščenik, regulacija, javne pralnice itd.

S tem v zvezi je finančno vprašanje, za kar bo treba skrbti in pridnega dela mnogih. To so tako velike reči, da bo treba pomoci vseh meredajnih činiteljev. Kdor zavira, ali lozaviral tako delo, ta nima pravce ljubezni do našega kraja, ali pa nima pameti na pravem mestu.

Gradbena sekcija v Kranju je prejela nalog od ministrstva za gradbne delo napravi načrte za tlakovanie ceste skozi Tržič. Če zato se bodo razpisala dela in v spomladni naj se prične z delom. Občinski odbor pa je sklenil na svoji zadnji seji 14. t. m., da je občina pripravljena nositi stroške, kateri na njo odpadejo, to je okoli 250.000.— din. Če bodo razmere to delo dopustile izvršiti, bo s tem naše mesto veliko pridobil in bo postalo bolj privlačno tudi za tujski promet.

Amnestija

Znani marksist Krč Franc iz Klanca je na binkoštni ponedeljek na vožnji iz Ljubljane v Kranj razlagal številnim potnikom kranjske občinske zadeve ter pri tem vneto udrial po g. dekanu Škerbecu o katerem je trdil več neresničnih in za dekana Škerbeca zelo žaljivih trditve.

Potniki železniškega vagona so imeli vtiš, da g. dekan Škerbec sam priznava, da je slab duhovnik, da je kranjsko občino oškodoval z grožnjo, da pokališča ne bo blagoslovil s tem da pokališči ni občinsko ter da bi hotel oškodovati kranjsko občino tudi pri naku na Prevole. Med potniki so bili ljudje, ki so Krču vse verjeli, mnogi pa so se nad takim neresničnim in nespodobnim zablavljanjem zgražali.

Zato je bil g. dekan Škerbec prisiljen, da zahteva od Krča zadoščenje. Krč je hotel vse utajiti ter ni hotel dati nobenega zadoščenja. Prišlo je pregona po državnem tožilstvu. Krč se je zagovarjal, da je g. dekan Škerbec le poahljal, kako zna gospodariti in priznal, da se g. dekan ni uprl predlogu, da bi bilo pokališče občinsko z grožnjo, da ga v tem slučaju ne bo blagoslovil, ampak se je le izgovarjal, da jebral to v "Kranjskem zvonu". Prevole pa je skušal sploh utajiti. Obramba pa se je trudila kljub temu, da dokaza večjega vrednosti Prevole kot je znašala ponudba g.

Zato je bil g. dekan Škerbec prisiljen, da zahteva od Krča zadoščenje. Krč je hotel vse utajiti ter ni hotel dati nobenega zadoščenja. Prišlo je pregona po državnem tožilstvu. Krč se je zagovarjal, da je g. dekan Škerbec le poahljal, kako zna gospodariti in priznal, da se g. dekan ni uprl predlogu, da bi bilo pokališče občinsko z grožnjo, da ga v tem slučaju ne bo blagoslovil, ampak se je le izgovarjal, da jebral to v "Kranjskem zvonu". Prevole pa je skušal sploh utajiti. Obramba pa se je trudila kljub temu, da dokaza večjega vrednosti Prevole kot je znašala ponudba g.

Kako dolgo še?

V nekem tukajšnjem hotelu se dogaja, da se prijava hotelskih gostov, ki prenočujejo v hotelu, pišejo dvojezično, v slovenskem in nemškem tujem jeziku. Teh dvojezičnih prijav ne pišejo morda dotednji tuji, ki mogoče res ne obvladajo našega jezika, ampak jih piše usluženka hotela, ki sama pravi, da je Slovenka. Po ustavi naša države je pri nas uradni jezik v dravski banovini slovenski, je kot tak priznan in se tudi vse uradno poslovanje vrši v slovenskem jeziku.

Hotelska prijava je tudi uraden dokument. Zato moramo označiti to poslovanje dotedne

uslužbenke kot nekaj nezaslužanega, kar nasprotuje zakonom in duhu ustawe, po drugi strani pa še bolj žali naš narodni ponos in našo čast. Če dotična uslužbenka je naš slovenski kruh, je pri nas zaposlena in odvisna od slovenskega gospodarstva, potem naj se zaveda, da se ima ravnat tako, kot se je ravnalo vsi ostali. Zlasti še, če sama pravi in priznava, da je Slovenka. Zato samo vprašamo, kako dolgo se bo to njen dvojezično uradovanje vršilo? Če sama ne bo napravila konca, bomo že poskrbeli, da bo red.

Delavski obzornik

Poštenost rdečih gospodov

Zopet so na delu ljudje, ki s svojo brezvestnostjo skušajo razširiti med narod neka pričakovanja, ki niso nič drugega, kot neka neumestna ugibanja. To se prav pogosto dogaja po javnih lokalih in tovarnah, ko skušajo gotovi brezvestni ljudje izrabiti mednarodno politično napetost in naravnost, včasih prav z grožnjami, vsljujejo ljudem svoje mnenje, četudi sami niso o stvari sami prepričani, kajti, ta njihova propaganda je kaj malo uspesna in tudi nelogična, tako da pride včasih do prav smehnih scen, ko se zapletajo v protislojje. In kdo so tisti brezvestni raznašalci novice? To so tisti ljudje, ki mislijo, da že čujejo glasove mesijanskih tromb rdeče internacionale. V glavi im žene brni zmagovalni korak rdeče armade.

Mislimo, da je to početje teži rdečih bratcev, s kaj drugega kot pošteno. To smatramo mi za zlonč in narodno izdajstvo. Kdor na ta način skuša priti med nas, ta ne spada med naš narod. Vsakomur, tudi slovenskemu delavcu mora biti sveta zembla na kateri živi. Naši levitarji pa se tudi prezgodaj vesel-

Cudno je namreč to, da so nam vedno očitali levitarji, da simpatiziramo s fašisti. Toda, razvoj dogodka je pokazal, da mi odklanjamamo tako fažizem kot seveda tudi komunizem. Rdečkarji sami so se pa izneviri svojemu geslu: proč s fašizmom. Danes so postali sami navdušeni prirvenci fašizma. Kako bodo ta svoj korak upravičili, smo pa zelo radovedni. Uokazalo se je, da je bila naša pot pravilna, kajti mi smo odklanjali fažizem in če so rdečkarji res proti fašizmu, zukaj se pa ne pričutijo naši borbi. V tem se jasno pokaže, da se komunizem ni še nikdar držal svojega programa in ni bil še nikdar dosleden.

Zato smo mi prepričani, da tudi danes ne bo uspelo nikomur, tudi rdečkarjem ne, da bi premotili koga s svojimi čenčami. Vsak pošten človek, bodisi izobražen ali neizobražen, vsak bo pokazal hrbet takim brezvestnim špekulantom. Tudi čas sam bo gotovo primočno obračunal z vsemi takimi rdečimi podjetniki in bo le tisti imel uspeh, ki bo pošteno delal ter se držal dosledno svojega programa.

Kino „Šmartinski dom“ v Šmartnem pri Kranju

predvaja v dneh 22.—26. IX. 2 Rešitelj človeštva Louis Pasteur Vgl. vlogi: Paul Muni in film z našim priljubljenim Erolom Flynnom in umetnico Bette Davis Usoda žene — Razpored predstav je razviden z letakom.

Iz naših krajev

Iz starega Kranja Zanimanje za domačo zgodovino

Je temeljita knjiga prof. dr. Žontarja o zgodovini mesta Kranja pri nas nekoliko poživila, če tudi veliko premalo.

Ze svoječasno smo povedali svoje mnenje, da bi si morala vsaka hiša v Kranju to knjigo nele nabaviti, ampak bi jo morali mesečno tudi s pridom prebirati. Kulturni nivo vsakega kranjskega hišnega posestnika bi moral biti tako velik, da bi želel spoznati preteklost svojega lastnega krova, saj ima tako znanje včasih tudi velik praktičen pomen, kadar je pokazala te dni neka pravda, ki je zanima vlasti zato, ker je poučila udeležene stranke o zgodovini njih domov in ker je bil v tej pravdi odločajoč faktor ne sodnik, ne advokat stranke in priče kakor običajno, ampak predvsem zgodovinar.

V pravdi je šlo za malenkostno motenje posesti,

ki naj bi obstajalo v tem, da je lastnik Bajtovih hiš v svojem zidu napeljal odvodno cev in da je mislila lastnica Golobove hiše, da je bila motena s tem njena posest. Ta na sebi gotovo za druge meščane brezpomembna pravna zadavica pa je odkrla nekaj lokalne zgodovine obec hiš in njih okolice, ki jo je pri sporu na licu mesta profesor dr. Žontar tako lepo pojasnil in obravalo, da mislimo, da bo marsikaterega kranjskega meščana zanimalo, osobito bližnje sosedje in lastnike hiš sedanjega Mencingerjevega trga.

Po mišljenu prof. dr. Žontarja bi odgovarjalo zgodovini tega trga bolj ime ali „Špitalski

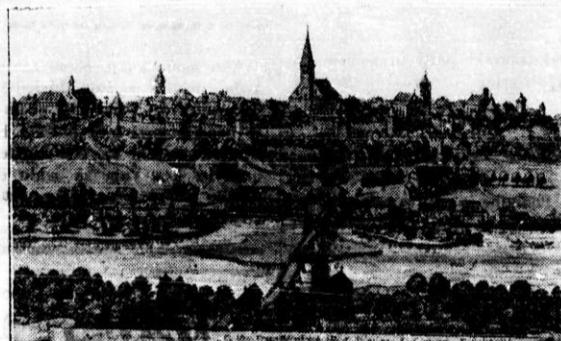
ce skromne, lesene, pritlične, deloma vobče samo

skladišča in prodajalne lop brez stalnih prebivalcev. Hiša Mencingerjev trg št. 14, sedaj Golobova hiša stoji iz dveh delov, kakor je razvidno iz preloma gradilne črte na sprednjem fronti. Levi del stavbe, ki je sedaj naslonjen na Bajtovo hišo, je bila nizka lesena stavba mesnice, desni pa skladišče, ki še leta 1826 ni imelo hišne številke, ker ni bila stanovanjska hiša. Obe ti dve stavbi, mesarska lopa in skladišče sta dobili danšnjo višino in lice še okoli leta 1867, ko je bil gospodar

Anton Ahčin.

Javno poslopje meščanskega špitala, ki ga predstavlja Bajtova hiša Mencingerjev trg št. 15 je ohranilo tudi v svoji notranji razdelitvi prostorov ob gradnji nekaj starih, zelo zanemirivih ostankov. Ze bežen pregled pritličja, ki se ga primerja s prostori v prvem in drugem nadstropju kaže, da imamo v severovzhodnem kotu opraviti

z jaks značilnim pomolom, ki jih najdemo pogosto v mestnih obzidnih utrbah in gradovih. Zid poteka poševno od spodaj in daje tako prostor delu stavbe. Zid od spodaj ni neposredno podprt, marveč poteka sklenjeno skozi prvo in drugo nadstropje. On služi sedaj le kot razširitev prostora,

Kranj iz leta 1648.

ki se nahaja neposredno za njim. Vsak tak pomol pa je seveda del stavbe, ki se dejansko in pravno ne da ločiti od iste.

Ta pomol Bajtove hiše pa se nahaja sedaj pod streho Golobove hiše,

kar se na podlagi prejšnjih zgodovinskih ugotovitev pojasni povsem enostavno. Bajtova hiša je bila zgrajena že v 14. stoletju in je dobila sedanjo obliko najpozneje po požaru leta 1811. Golobova hiša pa je bila zgrajena več kot 400 let pozneje in je dobila še okoli leta 1867 sedanjo obliko. Pri gradnji Golobove hiše so

zazidali večji del pomola sosedne hiše

razen onega, ki je obrnjen proti Kokri in se opira na mesto obrambno obzidje. Ostrešje oziroma krov pa so morali potegniti od Golobove hiše doocela do sosedne stavbe, to je starega meščanskega špitala, in ker je bil ta krov višji kakor pa špitalski pomol, je šla Golobova streha čez streho pomola, ki se je bržkone kot nepotrebna odstranila, njeni ostanki pa so še danes v Golobovem podstrelju vidni.

Lastnik špitala takrat najbrže ni smatral potrebno, da na poseben način zavaruje ali označi na zunaj svojo lastnino, ker je nemoteno vžival prostore pomola, ki so bili itak samo iz njegove stavbe dostopni.

Ko je profesor zgodovine dr. Žontar, ki pa je obenem tudi doktor prava, na licu mesta takole nekako zadevo navzočim razjasnil, je bilo seveda konec pravde.

Smo mišljena, da bi bilo veliko ceneje, ako bi si stranke že popreje nabavile dr. Žontarjevo knjigo in jo preštudirale ter se tako iz knjige same seznanile s postankom svojih domov.

mestni stolp,
ki se je nahajal proti severu odtod, dalje velika in mala mestna vrata,

ki so se nahajala v črti od Jahača do hiše dr. Pucherja.

Po tem razdejanju je ostalo ohranjeno le še

poslopje meščanskega špitala

za kapelo, to je sedanja Bajtova hiša in so v njej stanovali bolehnji in stari meščani, ki so obubožali. Ta špital, ki je bil last mesta Kranja, ni bil morda mestna bolnica, ampak neke vrste

hirnalnica.

Špital je imel precej premoženja, zlasti nepremčin, predvsem 5 mesnic, ki so se raztezale proti jugu začenši z današnjo hišo Mencingerjev trg št. 14, to je Golobovo hišo do Česnjeve hiše. Odtod izvira tudi naziv o vseh hišah, ki je bil v rabi do sredi 19. stoletja, da leže v Mesarski ulici.

Dodič je bila stavba meščanskega špitala večja, dvonadstropna, iz kamna zgrajena ter tesno povezana z obrambnim zidom mesta, so bile sosedne hišice proti jugu Bleiweisove ulice.

Cerkven praznik v Dupljah Ob 150 letnici cerkve sv. Vida.

V nedeljo 24. t. m., praznujejo Duplje svoj praznik. Letos je namreč preteklo 150 let, od kar je bila zgrajena sedanja župnijska cerkev sv. Vida. Prejšnja duhovniška cerkev je bila v rebrji sredji prvotnih Dupelj. Je bila podružnica sedanja kriške župnije, vse doljet, dokler Duplje niso postale samostojna lokalija (duhovnija). Postala je pa pretesna in starikava in tudi dostop do nje ni bil nič

kaj prikladen. Zato so si omisili novo, večjo in udobnejšo spodaj v ravnini na zemljišču, ki ga je v ta namen dal brezplačno na razpolago tedanjim dupljanskim grashčakom Bernard Pleterški. Jubilej bo župnija proslavila prav srednimi duhovnimi vajami, ki jih bo vodil Lazarist preč. g. dr. Knavs. Zunanja proslava bo pa v nedeljo. Dopolne bodo slovesne bo-

žje službe. Popoldne ob 2. bo najprej na prostoru, kjer je stala stara cerkev, spominska poobožnost za rajake, ki so bili pokopani na starem pokopališču okrog cerkvice in za vse dobrotnike nove cerkve, ki se že odšli v večnost in bo obsegala petje, govor in molitve za pokojnike. Odtod pojdete potem med petjem, pritravanjem in molitvami svečana procesija v novo cerkev, ki bo predčevala, kako se seli, farni patron sv. Vid. Vid s brega na ravnino v sedanje bivališče. Tu bo potem za cerkvene potrebsčine darovanje, slavnostni govor, pete

litranje in zahvalna pesem z blagoslovom.

Vsa župnija se pripravlja na proslavo in hiti s krašenjem cerkve zunaj in znotraj. Enako tudi z zaljšanjem pota, ki se bo po njem procesija pomikala.

V noči od sobote na nedeljo in od nedelje na pondeljek bo cerkev razkošno razsvetljena.

Prihite pogledat, se poveselit z Dupljani spričo tega izrednega jubileja in počastit sv. Vida, ki je eden izmed 14 pomočnikov v sili in zaščitnik zoper ogenj in strelo.

Vlomilci v Stražišču na delu

Vlomili so na treh krajih. Dva vloma sta uspela, pri tretjem pa so bili pregnani.

Komaj so se ljudje v Stražišču nekoliko pomirili od nedavnih vlomov po Stražišču in bližnji okolici, ki so se vrstili večer za večerom, zdaj v to, zdaj v ono hišo. Nihče si skoro ni več upal brez skrbi zaspasti, saj so drzni vlomilci vdrali kar v spalnice in kuhinje, ter odnašali vse, kar jim je prišlo pod roke. Končno je bila zajeta in izsledena vložilska polpa, ki je na svojem domu imela kar za dva voza nakradene robe iz vse okolice od blizu indale.

Zdelo se je že, da bo sedaj mir pred vlomilci. Toda v noči od srede na četrtek, to je od 20. na 21. septembra so bili v Stražišču izvršeni kar trije vlomi, od katerih pa eden ni uspel. Torej je zopet na delu zelo podjetna in predzračna vložilska družba, ki se ne straši vdriti ponovi v tuje hiše in dela prav premišljeno in po načrtu.

Dva vloma v kuhinjske shrambe.

Tako je Kovačič Alfonz tovarniški delavec v "Jugočehi" stanovanec v Stražišču št. 273 prijavil včeraj zjutraj kranjski policiji, da so mu neznani vlomilci v noči od srede na četrtek odnesli iz kuhinjske shrambe njegovega stanovanja 3 pare moških čevljev, 1 par ženskih, 1 ručavo aktovko in rabljen nahrbtnik v skupni vrednosti din 600.-.

Bajželj Franc, upokojeni železničar in hišni posestnik Stražišče 274 je prijavil policiji, da so mu vlomilci isto noč pokradli iz kuhinjske shrambe več življenskih potrebsčin in sicer 15 kg masti, 3 kg surovega masla, 3 pare moških čevljev, 4 pare srajc, haljo za v trgovino in steklenico vina, v skupni vrednosti 700 do 800 din. Vlomilci so prišli v shrambo skozi okno, ter so poizkušali s ponarejenim ključem odpreti tudi vrata v trgovino, kar se jim pa ni posrečilo in kjer bi našli še več plena. Pustili so ključ v vrata

in odšli skozi podprtličje, kjer so bila vrata odprta, kar so morali vedeti že prej, ključ v vrata pa so pustili pri miru. Dosedanje poizvedbe še niso prinesle nobenega razjasnjenja zagonetnih vložilcev, niti oba okradena ne moreta koga osumiti, da bi bila vsaj nekoliko podana sled.

Ponesrečen vlom v občinsko pisarno.

Vlomilci, ki so se tako dobro okoristili pri Kovačiču in Bajželju z jednimi in čevljimi ter drugimi drobninami, so pa hoteli priti še do denarja. Tega so se nadelali v občinski pisarni v Stražišču. Plevel Franc, organist in cerkovnik šmartinske cerkve je v noči od srede na četrtek nekajliko pred eno uro ob 0.40 opazil dva nezna moška, ki sta hotela vložiti v pisarno občinskega urada v starci Šoli. Omrežje pri oknu sta odtrgala z leseno lato in razbila zunanje steklo na oknu ter javno občestno svetlico, ki se nahaja na vogalu hiše, da bi v tem lažje delala in lažje izvedla vložilca. Eden izmed vlomilcev je oddal streli iz pištole na Plevela, ki je prišel ven, da bi videl, kdo bodi okrog hiše. Nato sta vlomilca zbežala.

Dve aretaciji.

Na podlagi opisa, ki ga je podal Plevel, je policija aretirala 31 letnega M. A. z Iga brezposebnega delavca in brez stalnega bivališča in 39 letnega oženjenega brezposebnega strojnegarja kurjača Č. F. s Pake, občina Borovnica. Plevelov opis se z navedenima aretirancema popolnoma ujemata. Imenovana sta pri zaslijanju izjavila, da sta to noč prespala pri nekem kmetu na Hujah, za katerega ne veda, kako se piše. Pri osebni preiskavi se pri njih ni našlo ničesar. Oba aretiranci se je pridržalo v zaporni radi nadaljnje ugotovitve in dokaza alibija.

Roparski vlom na Letencah pri Golniku

Vlomilca sta močno poškodovala posestnika Logarja.

V mirni mali vasici Letence pod Golnikom se je v noči od torka na sredo pripetil hud roparski vlom, ki je močno razburil vso okolico. Na lepi Logarjevi domačiji (po domači pri Pekovcu) gospodari še vedno nad 70 let stari oče Logar. Omenjeno noč sta v njegovu hišo vdrla dva vlomilca, ki sta hotela izropati hišo. Ker se je Logar zbudil, sta vlomilca navalila nanj, mu tišala odejo v usta, da je pozneje bruhal kri in ga davila, da ne bi vpil. Tolka sta ga tudi po glavi, po prsih in trebuhi s čevljimi, tako da je ubog Logar padel v nezavest. Ves ta nemir v hiši in klici Logarja na pomoč so vzbudili sina, ki je pričel streljati, nakar sta mu vlomilca odgovarjala s streli, nato pa pobegnila.

Vlomilca sta tudi stikala po hiši za denar-

jem in drugimi vrednimi predmeti. Prvočne govorice, da sta odnesla din 5000.-, so se izkazale za netočne in sta baje našla v hitriki le din 150.-, odpeljala pa sta tudi kolo. Pri odhodu sta vrata dobro zaklenila. Poskodbe, katere sta prizadejala staremu Logarju, so zelo nevarne zlasti z ozirom na njegovo starost. Zaenkrat še nismo sledili za roparskih vlomilcev, vendar pa žandarmerija vneti vrši zasedovanje. Izgleda, da se v okolici Kranja nahaja zopet nekaj predzračnih rokomavov, ki vznemirijo ljudi, kradejo in ropajo. Treba bo obsežne racije, da se ta svoljat sedaj pred zimo polovi in zapre. Sicer pa moramo priznati, da je v kranjskem okraju razmeroma še malo kriminalnih slučajev.

V smrt radi obupa

V Zg. Bitnju se je obesil mizarški majster Eržen Franc.

V pondeljek zjutraj ob 6. uri je prišel na policijsko stražnico v Kranju mizarški pomočnik Bitenc Janez in povedal, da se je njegov mojster Eržen Franc v Zg. Bitnju št. 16, pristojen pa v Stražišču, ponoči obesil. Erženova žena Frančiška je izpovedala, da je bil njemu mož zadnje čase zelo potri in da je tožil, ker ga je skrbel dolg na hiši, katerega je še okrog din 50.000.-, dela mu je pa pričinkovalo, s tem pa tudi zaslužka. V nedeljo je pa po izpovedi žene prišel mož domov okrog štirih zjutraj v trenzem stanju in jo vprašal, če ima kaj denarja. Ko mu je ona odgovorila, da niti dinaria, je zopet brez besed odšel, ne da bi povedal kam.

Zjutraj ob poli šesti uri pa je pomočnik Bitenc Janez opazil, da leži mojster na lebavnico obesjen. Obesil se je na pristrešno gredico, kamor je privezel vrv. Bitenc se je vrnil v Bitnje z redarstveno komisijo, obesjen je bil tudi okrajni zdravstveni referent dr. Fajdiga, ki pa se pregleda ni udeležil. Komisija je ugotovila sledče:

Eržen je imel okrog vrata zadrgnjeno vrvico, vendar pa ni več visel, ker se je ista odtrgala, da je padel po leh. Poleg njega se je tudi nahajal zabol, na katerega je Eržen stopil, da se je lahko obesil. Pri osebni preiskavi se je našlo pri njem v desnem hlačnem žepu dva koščka vrvic, ki stabilia krvava in se je Eržen najbrže že prej hotel obesiti, pa mu

ni uspelo in si je samo odrgnil kožo, zato je bila vrvica krvava. Okrog vrata je imel še drugo močno vrvico, ki pa se je tudi pretrgala, da je padel po leh, ter je ležala pod njim. V žepu obesjenca so našli dozo za cigarete, meter in din 4.- gotovine. Pisma, v katereh bi pojasmil vzrok svojega nepremišljene dejanja, ni zapustil.

Eržen je bil star 55 let in zapušča ženo Frančiško ter 9 letnega sinčka Stanka, učenca 5. razreda. Po odrebi župnega urada v Šmartnem se je mrtvec položil na mrtvaški oder v njegovi hiši in pokopal na farnem pokopališču.

O samomorilcu Erženu smo prejeli še naslednje poročilo:

V Zg. Bitnju si je končal življenje v pondeljek zjutraj Franc Eržen. Bil je spremen mizarški majster imel je lepo urejeno strojno mizarstvo, igralski strast pa ga je spravila v dolgo in v smrt.

V noči od nedelje na pondeljek je zaigral v neki družbi večjo svoto, pozno se je vrnil domov zelo razburjen in potri, — zjutraj ga je našel njegov pomočnik — mřšvega — obesenelega.

Zakon sicer prepoveduje hazardne igre, — prav bi bilo, da bi se tudi z vso ostrostjo izvrševal. Marsikatera družina bi bila obvarovana nesrečo.

TEDENJSKE NOVICE

KRANJ

Kaj je s prometnimi znaki?

V Kranju imamo več potov, zaprih za vozni promet. Ena najkočljivejših točk je Roženovski klanec, sedaj Savski breg, ki ga je pred leti občina zaprla radi številnih nesreč, ter namestila dve prepovedni deski z napisom. Ti pa sta obe že pred mesci izginili, poleg tega je bil postavljen poseben branik za vozišča pred Marenčičevim hišo, iz česar bi vsakdo lahko sklepal, da je promet po klancu spet odprt. Tudi na ostalih zaprilih cestah so izginile prepovedne deske. Klub temu se pa še vedno vrste policijske prijave biciklistov in motornih vozil, ki imajo vsled tega nepotrebne sitnosti in stroške. Dokler se ne pojavijo na zaprilih cestah znaki, naj se prometni prekrški te vrste ne kaznujejo, kajti med vozači so tudi tuji, ki lokalnih predpisov ne morejo poznati. Poleg tega je želeli, da se namesto dosedanjih desk z različnimi, dolgovzetenimi napismi, ki se med reklamimi deskami izgubuje, postavijo predpisani, bolje vidni, lepsi in cenejši mednarodni prometni znaki in to v interesu reda in discipline ter varnosti čimprej.

Francoski tečaji bodo pričeli z delom. Ko doslej bodo namenjeni cenj. meščanstvu, dijakom in učencem iz najvišjih razredov ljudske šole. Kdor se zanima za francoščino, naj se čimprej oglaši pri gnm. slugi g. Semenu. Odbor Francoskega krožka.

Kopališče. Letos započeta gradnja kopališča v Straheči dolini dobro napreduje. Terenska oziroma pripravljalna dela so že precej končana sedaj betonirajo stene velikega bazena, stene malega bazena pa so že napravljene. Zadnji čas morajo čakati na železje, tako da delo ne gre tako hitro naprej. Jarek, v katerem so položene cevi, po katerih se bo odvajala voda, ko se bo izpraznjeval bazen, je že napravljen do Kokre in tudi zasut. Tudi pobočje na položnejši strani doline je skoro že vse odkopano. Dno velikega bazena je tu-đi nasuto in pripravljeno za betoniranje.

Restavracija Hotela Evropa

Priznano najboljša kuhinja!
Pridite in prepričajte se! Abo-
nenti imajo posebne ugodnosti.

Koladvacija. V sredo se je vršila koladvacija novega pokopališča. Komisija je odobrila pokopališčne zgradbe in dovolila pokopavanje. Pač pa je zahtevala, da se čimprej zgradi pri novem pokopališču še mrtvačnica.

Sadje na trgu. Letos je povsod morala biti zelo dobra letina sadja. Na trgu je ne samo ob ponedeljkih in petekih, ampak tudi druge dni polno lepega sadja, tako grozdja, češpelj, hrušk, jabolok in breskve. Razmeroma je sad-

je letos vendarle enkrat nekoliko cenejše, to pa radi običice. Grozdje je od din 3. do 6. hruške od din 2. do 4., slive pa od din 1. do 3. Seveda je večina tega sadja iz Štajerske in Belokrajine, dobre domača jabolka v kranjski okolici še obirajo. Zlasti so letos pritisnilo na sadni trg Belokranjice s sliyami in grozdjem, katerega neprestano dovažajo od doma. Manj pa je letos opaziti smederevskega grozdja. Tudi iz Dalmacije ga pride precej.

BESNICA

Da se sliši tudi druga plati zvona. Na dopis o delu v "Prosvetnem društvu" v Besnici smo prejeli pojasnilo, katerega objavlja blagajnik s podpisom. Dopis pravi sledi: "Ali besniški dopisnik ne ve, da je bila blagajniška knjiga oddana že mesec maja v pregled preglevalcem računov, da ugotove red, o čemer se dopisnik lahko prepriča, saj je vse vpisano. Ako se je za Prosvetni dom kupljena parcela zravnala, se je to zgodilo po sklepnu odbora, ki je sklenil, da se parcela, katera je last društva, pripravi za dom. Seveda je to nekaj stalno. Tudi opeka ni bila zastonj, za katero je pa bila napravljena pogodba. Ali krivda potem zadene blagajnika, ki je moral vse te in druge stroške iz svojega žepa plačati, ker je bila blagajna prazna. Dohodkov za kritje teh stroškov tisti čas ni bilo nobenih. Zato prosim dopisnika, ako mu ni vse popolnoma jasno, naj se še oglaši ter naj s svojo veliko vmeno in skrbjo še to uredi, da bo tudi blagajnik prišel na svoj račun."

Knific Janez.

ŠKOFJA LOKA

Kdo ovira? Na Mestnem trgu, na onem delu oziroma kotu, kjer se združita glavna cesta in pot proti farni cerkvi, to je pred hišo g. Homana namerava mestna občina zgraditi primerno in res krasno urejeno verando, ki bi na eni strani lepo uredila dotični dozdaj precej занemarjen prostor, na drugi strani pa bi služila za godbo ter močno povzdignila in oleplila vse lice Glavnega trga. Proti temu pa se je pritožil znan gospod, ki ga po večini nikdar v našem mestu ni, češ da mu bo nameravala zgradba ovirala "pogled na trg" iz njegovega gostilniškega lokalca. Seveda je ta trditve prav za lase privilečena, saj po započetih delih in po načrtu vidimo, da celo stvar ne bo segala niti do višine njegove lastne verande, oziroma njene ograje, ki jo ima pred hišo in če mu kdo "ovira razgled" mu ga njegova lastna veranda. Ce hoče imeti "razgled" pa naj jo podre, če se mu ljubi. Večno, da je vzrok te pritožbe, čisto druge in se je skuhal v glavnem štabu JNS iz znanih razlogov. Vemo zakaj! Samo da se ovira!

Mi pa jim povemo, da je ves njihov trud zmanjšan.

Se tovarna "Thaler". Velikansko odobravanje je žel naš članek v zadnji številki, v katerem smo vsaj malo nakazali postopanje podjetja z delavstvom. Zadnje dni se sicer čuje, da tovarna ne bo odprtilla vsega delavstva. Mi pa

35

moja žena, jaz pa sem ga usekal po njih," je bolestno jeknil Martin.

"Ce bo tvoja žena," se je zlobno rogal sodnik.

"Da, če bo," je pomislil Martin, tla so se mu izmikala pod nogami. Pa je znova v njem zabenela togota in z njo vred obup. "Bo, mora biti, jaz sem nedolžen!"

Sodnik je ukazal biričem:

"Razvezite ga."

Biriči so se pa le plaho umikali.

"Ce ga razvezemo, bo hotel vse pobiti."

"Razvezite ga!" je trje ponovil sodnik. "Ali se štirje bojite enega kmeta? Ce bo norel, mu nastavite sulice. Kdor je zapisan na galere, za tega je vseeno, če umre kar tu."

"Galere," je zastrašilo v Martinovih mislih. Misel na strašno kazen je bila tako odvratna, da mu je vzela vso moč. Ko so biriči prerezali vrvi, so Martinu roke mrtvo omahnile ob životu, še ganil se ni in tudi pogledal ni nikogar.

Sodnik je vstal za mizo, velik, suh in ga je svečanj vprašal:

"Ali priznaš, da si tujca ubil?"

"Ne morem."

"Mi imamo pričo."

"Priča je laživa, podkupljena z Leopoldovim denarjem."

"Molči o tem! Ce prizneš umor, te bom ukazal vreči v ječo in tam boš ostal miren, dokler se ne izvrši obsooba. Ce boš pa trdovratno tajil, te bom ukazal mučiti."

Martin se je malec ustrašil muk in za hip ga je objela zapeljiva misel, da bi kar vse priznal. Toda ne! Nedoržen noče, ne more priznati. Tudi ne sme, zaradi očeta, zaradi Polonice ne!

"Ne morem priznati, ko ga nisem ubil."

"Tja ga peljite," je namignil sodnik biričem.

Biriči so prijeli in ga izpehlali iz sodne dvorane v dolgo kamenito vežo. V veži je stal ječar, ki je bil obenem tudi rabelj, grdo je gledal in šop ključev je držal v rokah.

Mimica Zagorska:

Marija Taborska

(Zgodovinska povest iz dobe turških časov.)

(Dalje.)

"Coprnik Volbenk s klanca."

"Stoj!" je razburjenovo zapvili sodnik. Takrat se je videl, da je s to izjavo Martin močno neprijetno presestil sodnika Kraiga, vendar se je ta takoj zbral in umiril vprašal. "Ali si v sovraštu z njim?"

"Da moj oče ga je nekoč obsodil, ker je oskrnul truplo mrtvečin in on nas od tedaj preganja."

"Kaj vam je že storil?"

"Mater mi je zastrupil," je bruhnil Martin.

"Ali ti prisežeš, da jo je zastrupil."

"Skoro."

"Trdno pa vendar ne veš."

"Vem. Toda priseči, Boga klicati za pričo svojim bedam! Saj sem morda v strašni zmoti."

"On pa ni v zmoti in bo prisegel, da je tebe videl, ko si mrtveca ubil in oropal."

Martin se je hotel zgrabiti za glavo, toda roke je imel trdno zvezane, zato se je samo opotekel nekaj korškov v stran.

"Ooo!" je bolestno zastokal.

"Priznaj, da je bilo res!"

"Ne! Nikdar! Nikdar! Ne morem priznati, ker sem nedolžen! Volbenk sam je tujca ubil in oropal."

"Molči!"

"Res je? On sam, podlež, morilec! On in oskrbnik Leopold, moja zakleta sovražnika, sta me pahnila v to past."

"Zakaj je gospod Leopold tvoj sovražnik?" navidezno presenečen sprašuje sodnik Kraig dalje.

"Umagane kremlje je stegnil po dekletu, ki bo kmalu

vprašamo, zakaj pa potem beganje delavstva z odpovedjo. Opaziramo tudi še enkrat na sramotno nizke plače, ki se v mnogih slučajih ne strinjajo niti z določili uredbe o minimalnih mezdah. K temu pripomnimo, da so delavci, ki zaslужijo ob 8 urah delovniku komaj 16 din dnevno. Takih stvari mora biti enkrat konec. Delavci večkrat delajo po 10 ur dnevno, a zato ne dobi plačani nadur. Bolniškega tedna sploh ni. Organizacije pa gospod splet sploh ne dovoli, čeprav so tukajšnji delavci to že večkrat poizkusili. Prosimo podjetje in druge, ki imajo pri tem kaj bese-de, da napravijo v tej tovarni red.

FILM

Kino Šmartinski dom predvaja ta teden dva prvovrstna filma:

1.) "Rešitelj človeštva" film o največjem dobrotniku človeštva Louisu Pasteurju, ki je s svojim odkritjem rešil na tisoče žrtev stekline. Za vlogo Pasteurja v tem filmu je prejel Paul Muni od ameriške filmske akademije zlati nagrado.

2.) "Usoda žene" film iz mesta San Francisco za časa velikega potresa. Pretresljiva drama je prav mojstrsko zajeta. Vloge so odlično zasedene: Errol Flynn, Bette Davis.

MALI OGLASI

Za vsako besedo v malih oglasih se plača D. 0'50. Najmanjši znesek je 8 D.

Važno! Modroce, otomane, spalne divane i. t. d. izdeluje solidno in po nizki ceni BERNARD MAKSI, tapetnik Na skali 5 (v hiši g. Šipica).

Sivalni stroj zadel na obrtni tomboli se ugodno proda. Jenko, Kranj, pri "Jelenu".

Stanovanje: 2 sobi, kuhinja in pritiskline oddam s 1. oktobrom v bližini Kranja. Poizve se v upravi "Gorenja".

Dobro ohranjeni trgovski pulti in stelaže poseni naprodaj. Naslov v upravi lista.

Dvosobno stanovanje se odda takoj. Poizve se: Kranj, Zlato polje št. 4.

Kupim hišo vredno od 40 — 50.000 din na Primskovem. Ponudbe na upravo "Gorenja".

V Gorenjski oblačilnici v Kranju,

dobite vse vrste oblike, hubertuse, površnike, modne hlače, pumarice, oblike za šolarje, damske kostume, plače vseh barv, dežne plače itd. Se pripomaga krožno življanje

Pozor!
POZOR!

Kdor ima od kontrole zavrnjeno katerokoli tehnicu ali uteži, naj odda meni v popravilo. Dobil bo nazaj v kratkem času popravljeno in žigosano.

Pesjak Stanko - Kranj

izdelovanje tehnic

Couch zofe, otomane, divane

in vse tapetni izdelki izvršuje točno in solidno
V.TONEJC
tapetnik, Kranj

Izdelujem tapetniške stroje

Markič Franc
splošno ključavnictvo
Stražišče pri Kranju

Popravila stolnih ur in vsa mehanična dela.

Ako imate kurja očesa in se Vam dela trda koža, pridite v našo higienično urejeno pedikuro, kjer Vam naš pedikur odstrani vse te neprijetnosti brez bolečin in brez kemičnih sredstev za din 4-. Ne mučite se s kranjenjem nogavic, ker Vam za malo denarja strokovno popravimo močke, ženske in otroške nogavice. Samo pri Bata.

Cviček
pravi dolenski, dobite pri Centralni vinarni v Ljubljani, Frankopanska ulica 11.

"Tja! Na levo!" je ukazal sodnik ječarju. "Pa pripravi se."

Ječar je odpril vrata na levo. Biriči, Martin in sodnik so stopili v malo celico. Martina je sprejetaval strah, ko je gledal dolge vrste mučilnega orodja.

Ob steni je stala težka in nerodna kladja. Zraven klade je bilo tnto, na njem je ležala sekira, sledovi krv so se poznali na njem, pred kratkim je rabelj nekomu odsekal z njo roko. Potem so se vrstile različne klešče, kamnitna klop in na njej sveženj palic, ognjišče, na katerem so segrevali klešče, s katerimi so potem pekli nesrečne žrtve, kosi svinca in dolga vrv na škripicah. Sodnik je pretekel vse to z očmi in je ukazal:

"Vtaknite ga v kladu!"

Biriči so odstopili, ker niso marali opravljati rabeljskega pošta. Ječar pa se je zarežal in je prijel fanta za ramo.

Tedaj je v Martinu zavrela kri. V kladu ga hočajo vtakniti, kakor zločincu! Pa saj je zločinec, moril je, moril zaradi denarja! Ne, ne, ne bodo ga vkleplali v klad! Pest so stisnile ječarjeva ramena, da se je močni možakar optekel k steni. Martin ga ni izpustil, njegove roke so silile k ječarjevemu vratu, pritisnile so tako močno, da so ječar izstopile oči. Biriči so stali odreveneli in molk je pretrpel šele sodnikov krik:

"Umoril ga bo! Pomagatel!"

"Umoril! Marija Taborska! Martin je pri tisti priči izpustil ječarja in je z zakraveljimi, na modre se spreminjačimi očmi gledal naravnost v sodnika.

"Ne, ne, gospod sodnik, nisem ga hotel umoriti! Doslej me Marija Taborska obavarovala, da nisem omadevral rok, hvala ji, da tudi danes ni pustila grešiti."

Sam je legel v kladu, prav nič se ni branil ječarju, ki ga je tlačil notri, da so mu noge kar admiralne. Ko je sodnik videl na varnem, je ukazal:

"Lavrenc, bič v roket!"

(Dalje.)